List 22. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. maja 1867.

Gospodarske stvari.

Razdelitev pašnikov in zložitva (Arrondirung) zemljišč.

Neovrgljivi in prvi pogoj zraven umno obdelovanih zemljišč je gozd (boršt, šuma) pri kmetijstvu. Gozd je v resnici duša slednjega kmetijskega obdelovanja, in če kmetovalec njega nima, revež je. Gozd daja kmetiji potrebnega lesá za kurjavo, za podstrešja, orodje in druge kmetijske potrebe; posebni gozdni pridelek za kmetijstvo je pa tudi stelja, kajti če stelje ni, tudi gnoja ni, in če tega kmetovalec nima, posebno na Krasu, mu žito in drugi sadeži ne hasnejo.

Tedaj prva naša skrb bodi, da se gozdi ohranijo in kolikor mogoče zboljšajo. Od tod pa dobivamo še druzih neprecenljivih dobrot, in teh tem več, čem gostejši je gozd. Kjer tedaj gozdov ni, tudi le-teh dobrot ni; ondot suša posebno po Krasu sleherno leto vse popari. Dognana resnica je tudi to, da, kadar goste šume pokrivajo hribe in doline, se dežni oblaki raje pristavljajo ter rahel dežek na prepeklo zemljo spuščajo; potem pa se mah po drevji, po skalah in po tleh, listje, resje itd. mokrote napije, jo v sebi drži, ter počasi studence, potoke itd. pojí in drugo mokroto z oblakov na-se vleče. Kjer so gosti gozdi, ondi se mokrota počasi s hribov, strmin in žlebin oceja; če so pa hribi in doline svitli — brez gozda, je pri vsakem naglem dežji tam na mestu, še bolj pa po ravninah velika škoda, kajti nalivi naglo derejo navzdol, trgajo sè seboj zemljo, gruše itd., potoki potem iz svojih strug vdarjajo in — njive in senožeti vničujejo in njih pridelke sè seboj nesejo. Tedaj vsaka šuma je na neprecenljivo korist kmetijstvu; zatega del pa ne bi se smeli z grmovjem obraščeni pašniki posameznim lastnikom deliti. Ako bi se tudi taki pašniki na Krasu delili, zginilo bi grmovje in ž njim tudi vse gori popisane koristi; burji bi se pak vrata širila, ter trgala bi neusmiljeno trato in še to malo zemlje, ki jo še ima Kras.

Premišljevanje, v ktero se je spustil visokočastiti poslanec gosp. dr. Toman preteklo jesen v ljubljanskem deželnem zboru o razdelitvi pašnikov, je po vse iz praktičnega življenja vzeto (glej letošnje „Novice“ št. 3). Ako bi se pa tudi po Krasu vsi pašniki brez izjemka lastnikom delili, bilo bi to djanje od druge stranî na veliko škodo posameznim posestnikom, občini in tudi vsej deželi, in zakaj? — Revščine je posebno na Notranjskem in tudi po primorskem Krasu čedalje več, Trst je blizo, drva ondi draga; sila pa kola lomi, to je, sila ne pozna postave — v malo letih bi iz obraščenih pašnikov skalnat svet postal; burja bi gospodarila čez in čez, in tudi po tistih zemljiščih, kjer sedaj še kak šopek obraščenega pašnika zavetje dela zemlji. Ne preziram tistih umnih posestnikov, kteri bi njim odločeno gmajno še veliko več na vse stranî zboljšali, a tacih je zeló malo — in še takim umnim gospodarjem bi snedeži, potem ko bi vse svoje grmovje izsekali, šume toliko časa ščipali in ščipali, da bi primorani bili, zoper svojo voljo vse brez razločka iztrebiti jih. In to se je že večkrat zgodilo!

O principu, da je skrajni čas pašnike deliti, so ene misli tisti vsi, kterim je mar za blagostan deželanov in napredek kmetijstva. V tem nam „Novice“ že dosti let sem pridigajo ter koristi delitve temeljito razlagajo; al vendar do sedaj brez izdatnega vspeha. Posebno na Krasu bi bilo treba razdelitev golih pašnikov pospešiti, kajti brez tega — verjemite mi! — ne bo Kras nikoli dobil zelenega krila. To je tudi že v spisih „o pogozdevanji Krasa“ (glej „Novice“ leta 1865. list 35 itd.) dokazano bilo. In če tudi, ne samo avstrijska, ampak vsa evropska gozdna društva Kras ogledujejo, bode Kras vedno skalnat ostal in nikdar se pogozdil, dokler se njegovim pridnim stanovalcem v razdelitvi golih pašnikov prilika za ta namen ne dá. Poglejmo, kaj so pri Občinah in pri Bazovici v malo letih po razdelitvi skalnatih gmajn dosegli? Očistili so jih sivega skalovja, tako, da človek, ki je ta svet pred videl, mora strmeti, kaj njegova umna moč zmore. Zginile so skale, ktere so bile kot tlák druga na drugi nakupičene; nastala je potem lepa obzidana ograda z njivo, gladko snožetjo, nasajena s trto vinsko in raznim drevjem. Med drugimi posestniki naj bo v izgled prvi in edini gosp. Andrej Danel iz Občin, kteri že nekaj let sem lepe senožeti iz skalnatega sveta dela, ter tudi sedaj pri Franetiču ograd0 15 oralov veliko iz čisto skalnatega svetá napravlja. Tiste dele gmajn pa, ki so še s kakim grmom zaraščeni, ne dajo kraške soseske v razdelitev, kajti v predragem spominu jim je še razdelitva njih lepih borštev od 18. in sedanjega stoletja posameznim lastnikom, kteri so vse svoje dele popolnoma uničili — zakaj Trst je blizo in drva tam so vedno draga. Sedaj pa zavidajo one soseske, ki so od tistikrat do danes svoje boršte v skupnem varstvu in vživanji ne samo ohranile, a tudi zboljšale. V izgled naj nam bo med malo drugimi soseskami na Krasu med sivim Krasom ležeča Divača.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* V 4. listu letošnjih „Novic“ je bilo svetovano, kako se plesnobni vonj (duh) vinu odpravi. Poskusil sem tudi jaz po tem nasvetu zboljšati svoje vino, ki je prav hud duh imelo. Ker nisem vedel, ali bi olje ali maslo bolje bilo, vzamem blizo pol maselca laškega olja in ravno toliko masla, in ko se je maslo raz-

stopilo, vsujem v to en maselc sivega prosá (sirk bi morda še boljši bil), crem to dobro četrt ure; potem vsujem vse prav vroče v polovnjak, ki drží 250 bokalov, v kterem pa je le še polovica tega plesnjivega vina bilo. In res, ko čez tri dni vino pokusim, bilo je čistejše kot pred, in ni imelo nič več plesnjivega duhá. Samo po prežganem, kakor po trijetu, je enmalo okus imelo. Brž ko ne sem na tako malo vina preveč te rečí noter djal. Vendar se ta okus in duh lože prenese kot plesnoba. Kl. F.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

O sporočilih, ki so jih poddružnice poslale občnemu zboru, je poročal tajnik dr. Jan. Bleiweis. Kot namestniki poddružnic so bili pričujoči: gosp. grof Jož. Barbo in gosp. Jan. Majnik, predsednika poddružnic, in pa gosp. vitez Gutmansthal kot zastopnik poddružnice boštajnske. On prvi poprime besedo in poroča, da bi se v Boštanji naredila šolski mladini v poduk lepa drevesnica; zahvaljuje se družbi, da je v pripomoč tej napravi darovala znesek, ki se je nabral iz doneskov tamošnjih udov kmetijske družbe, ter prosi, naj se jej to dovoli še za nektera prihodnja leta. Dr. Bleiweis podpira to prošnjo s pohvalo marljive poddružnice boštajnske; grof Barbo jo tudi podpira, pa predlaga, naj se za zdaj ta podpora zagotoví za eno leto. Zbor sprejme ta predlog.

Poddružnica radoliška po predsedniku svojem gosp. dekanu Vovku želí podučne knjižice za ljudstvo naše, da se bode vedelo obnašati, kadar bojo zavoljo revizije katastra geometri na novo merili zemljišča. Dr. Bleiweis predlaga, da se ta prošnja izročí deželnemu odboru, kteri ne bode iz očí spustil te za deželo važne zadeve. Zbor je enoglasno sprejel ta predlog. — Poddružnica ta želí tudi pravice, da bi vsaka občina (srenja) dobila pravico, da vpelje pasji davek za obrambo preobilih psov in strašno nevarne stekline. Dr. Bleiweis omenja, da je to isto željo izgotovil že deželni zbor in da je pričakovati od vlade, da potrdi postavo, po kteri morejo občine vpeljavati pasji davek.

Poddružnica novomeška po predsedniku svojem gosp. proštu Arko-tu toži o zanikernih poslih, lenuhih, ki jih je vse polno, o brezvestnih kajžarjih, ter želí, da družba kmetijska prevdari te nadloge in svoje nasvete izročí deželnemu zboru. Predlog gosp. Dežmana, da se pismo poddružnice novomeške izročí deželnemu odboru, je bil sprejet.

Predsednik poddružnice kočevske gosp. Ernest Faber, nanašaje se na temeljiti popis, kako se godí z gozdi na Kranjskem, želí, da se družba obrne do deželne vlade zarad natančnega spolnovanja gozdne postave in za varstvo gozdov po logarjih. Sklep zborov je bil, da se ves spis natisne v sporočilu kmetijske družbe in sicer storí po poti deželnega odbora, česar je treba za ustanovljenje gozdnarjev.

Poddružnica ložka po predsedniku g. Schweigerji toži, kako nemilo ravná šneperska grajščina z gozdom, v kterem imajo tudi kmetje svoje pravice in prosi, naj družba kmetijska na dostojni poti pospeši poravnavo služnih pravic (servitutov). Enoglasen sklep je bil, naj to storí odbor kmetijske družbe.

Gosp. grof Barbo v imenu poddružnice svoje izročuje zboru pismo g. Gurnika, glavarja železnične postaje ljubljanske, v kteri pravi, da bi rad kaj storil, da bi se izpeljevanju dolenskega sadja v druge dežele pripomoglo, pa da naj kmetijska družba pokaže, kako. Predlog dr. Bleiweisa, da se to dobromisleče pismo podá dolenskim poddružnicam v prevdarek in nasvèt je bil enoglasno sprejet.

Gosp. P. N. Feuser, za kranjsko deželo ves uneti posestnik na mahu, izročuje družbi poduk, kako bi kmetje si najlože mogli ohraniti svoj gozd s tem, da bi jim en čas bil gozd (boršt), drug čas pa polje. Sklep je bil, da se ta za naše kmetije važni poduk natisne ves tudi v „Novicah.“ (Dal. prih.)

Jezikoslovne stvarí.

Pogan (der heide). *)

Spisal Fr. Levstik.

(Konec.)

Zdaj se vpraša: kteri je besede pogan prvotni pomén? Ako hočemo to zvedeti, moramo pogledati koreniko. Ta je gn, ktero s črko **a** na konci pomnoženo nahajamo tudi v glagoli: gn-a-ti (žen-e-m) treiben, s črko **i** v glagoli: gn-i-ti faulen (pm. nsl. kl-i-ti keimen, kál f. keim). V besedah: po-gan, na-gan-a, po-gan-j-a-ti nahajamo to koreniko povikšano v: gan, a v glagolih: gon-i-ti, žen-e-m povikšano v: gon, žen. Korenika gn prvotno znači: entfernen, od sebe porinoti, vreči (pm. nsl. kamen zagnati einen stein werfen). Zato je gnati: von sich entfernen, treiben, gniti sich in dem ekelhaften zustand des entfernten, ausgeworfenen (der excremente) befinden: faulen; — gnoj das faulende; pogan f. stercus, das ausgeschiedene, poganъ adj. mit koth (stercus) beschmutzt.

V slovanščini se pojèm excrementum tudi sicer veže s pojmom: entfernen, werfen; pm. nsl. v Ribnici: okinoti (nam. okid-no-ti) se den leib ausleeren, strsl. ѯIДАТИ werfen. Mikl. lex. 327; pm. dalje: met-a-ti strls. МЕСТИ МЕТ–Ж werfen, i potem strsl. МОТѯIЛА, МОТѯIЛО fimus. Mikl. bildung der nomina 35.; nsl. metulj schmetterling, metъlj (-tilja), metul dain. 90.; srb. metilj mik.; čšk. motyl; poljski: motyl; gsrb. mjetelo, dsrb. mjatel z nemškim: schmetterling, kar si je v rodi z glagolom schmeissen; avstrijsko-nemški se metulj zove krautscheisser. Mikl. lex. 366.

Niti se more očitati, da je pridevnik poganъ nenavadno storjen; tacih je več: strsl. покорѯ adj. obediens, пологѯ adj. obliquus (nsl. polóžъn), поχѯилѯ adj. curvus (nsl. hiljast) itd.

Poganъ adj. torej prvotno znači stercoreus, kar glasno priča tudi nsl. opoganiti se, srb. pogan f. i dsrb. hugańaś se, potem znači še le sploh: gnusoben, nesnažen, nečist.

A kako je z latinsko besedo paganus? Diez wörterb. 1. 301. piše: „pagano it. sp. itd., auch böhm. pohan, adj. heidnisch, sbst. heide; von paganus, also eigentl. ländlich, bäurisch, und so hiessen die bekenner des alten götterdienstes, weil er sich seit Constantin d. gr. auf das platte land hatte flüchten müssen. Dasselbe, was paganus, bezeichnet unser heide, ahd. heidan, goth. f. haithnô (von haithi feld), vgl. Grimm myth. p. 1198.“

Kar Diez piše o besedi pagano, prav sodi, vendar to ne izpodbija moje misli. Vsi vemo, da so Latinci neznabogu rekli paganus. To besedo so potem krščanske vere oznanjalci prinesli k Slovanom, kteri so imeli uže poprej svojo, tej vso podobno besedo poganъ. Znano je, da so prvi oznanjalci neznaboge po svetem pismu imenovali nečiste narode, i tako je stara slo-

*) V zadnjem listi na 169. strani v 24. vrsti od zdolaj gori beri: ПОГАИБЕНИЕ namesti: ПОГАИЕБИИЕ.

Pis.

vanska beseda še laže dobila novi pomén latinskega jezika, kteri je za heide po naklučii imel vso enako besedo, a vso iz druzega kórena.

Pogan je torej slovanska beseda, samo pomén heide je latinizem. Tudi utegne biti kriva latinščina, da je pridevnik poganъ dobil obrazilo inъ (poganinъ), kakor bi značil kacega naroda lastno ime.

Slovansko slovstvo.

Kustoca in Vis.

Tako se glasí kratek popis hudih vojská, ki ste lani bili na Laškem na suhem in na morji. Znani naš gosp. J. Alešovec je napravil ta popis v domačem jeziku po gotovih virih, in gosp. Giontini, knjigar v Ljubljani, ki je to knjižico založil, jej je oskrbel 4 podobe; ena kaže bojišče pri Kustoci, kteri viši poveljnik je bil nadvojvoda Albrecht; druga kaže bitev na morji pri Visu, ktero je vodil podadmiral Tegethof, rojen Štajarec. 40 krajc. veljá ta knjižica, ktera bo gotovo vsakemu všeč, kdor rad bere popis vojská. Zlasti pa sta gospoda Alešovec in Giontini vstregla vsem tistim našim ljudém, ki so sami v teh vojskah bili, in pa njihovim staršem, žlahtnikom in prijatlom, kterim so pripovedovali, kaj se je v hudih teh bojih godilo. Tisek knjižice je tak, da ga tudi slabe očí lahko beró. Po vsem tem jo tedaj priporočamo našemu narodu, da si jo kupi in bere za kratek čas.

* ***Imena vlastita i splošna domačih životin u Hrvatov i ponekle Srbalj.*** Muka Franca Kurelca. Sv. Galac 1867. — Tako se glasí jako zanimiva knjižica, ktero je ravnokar izdal učeni naš Franjo Kurelac in ki jo gosp. profesor Macun v 20. in 21. listu „Dragoljuba“ temeljito pa z veliko pohvalo rekoč, da knjižica sicer šteje samo 64 straní v mali četvrtini, al delo je tako, da ga človek ne more izpisati leto in dan, kritikuje. Izvirna je ideja, pa tudi prav praktična, ki je vodila gospoda pisatelja, da je napisal imena najnavadniše domače živine (konja, goveda, ovce, koze, svinje, psa, mačke in kokoši) in o vsaki povedal kar koli je mogel izvedeti „a) o živinčetu čitavom, b) nečitavom, c) o majci živinskoj, d) o mladom, e) o starom, f) ob osobitosti kakvoj, g) o sastanku živinskom, h) o bredjem i radjajućem, i) o udu živinskom, k) o poganu, l) o mesu živinskom, m) o koži, n) o staji, o) o čuvaru, p) o živini okupke, q) o divljem živinčetu.“

Mnogovrstne drobtinice.

* ***Duhovščina v našem cesarstvu*** — šteje 55.370 oséb; med tem je 1 patrijarh, 4 primasi, 11 vélikih škofov, 57 škofov, 24 namestnih škofov, 12.863 fajmoštrov (župnikov), 589 duhovnih učiteljev. Samostanov (kloštrov) možkih je 720 z 59 opáti, 45 provinciali, 6754 duhovni, 645 kleriki, 240 novinci, 1907 fratri. Piaristi imajo samostanov 60, Frančiškani raznih vrst 238, Dominikani 41, Cistercienzi 47, Benediktini 37, usmiljeni bratje 31, Jezuiti 17, Premonstratensi 15, Bazilijani (grškega obreda) 26. Ženskih samostanov je 298 z 5198 nunami. Vse cerkveno premoženje znaša 185 milijonov in 672.967 gold. z 19 milijoni in 639.713 letnega dohodka.

Razstava v Moskvi.

Osnovalo se je pred nekoliko leti v Moskvi društvo, ktero je imelo namen, mladino spodbadati, da spoznava pridelke Rusije. Imenovalo se je „društvo prijateljev naturopisja.“ Ustanovitelj in najmarljivejši ud je bil g. Bogdanov, profesor zoologije (živaloznanstva) na vseučilišču. Naglo se je razvijalo društvo, in že od leta 1863. se je gojila misel, osnovati etnografično (narodopisno) razstavo, in delalo se je navdušeno in marljivo na to, da se kmalu uresniči ta misel. Gosp. pl. Daškov, darežljivi podpornik društva, je izrekel, da pridá za opravo 15.000 rubeljev. Vsled izdanega poziva so bile poslane od vseh straní noše, orodja, orožja itd., in carska rodbina je dajala dober izgled privatnim ljudem. Kmalu je bila nabrana precej popolnoma etnografična zbirka iz vseh krajev države. S početka so mislili le na ožo domovino, pozneje so pa sklenili tudi slovanske narode Avstrije in Turčije povabiti, da se udeležijo. Napravil se je zato poseben etnografičen oddelek društva; osnovala se je komisija, ktere udje so zeló marljivi bili. Poklicali so najizvrstnejše umetnike in v kratkem je bila uresničena prvotna misel.

Vse etnografične stvarí so shranili v muzej, in od tod so zdaj prenesene v veliko za razstavo zdaj pripravljeno hišo med Kremeljnom in vseučiliščem. Razstava je okusno sestavljena. Gorjanci stojé na narejenih gorah, poljanci stojé med rastlinami, ktere v njih domačiji rastejo; tudi domača živina, hiše in šotori se vidijo. Vse je tako vredjeno, da stavlja pred očí gledalcu v resnici dobro podobo Rusije in sosednih slovanskih dežel. Posebne zasluge, da so fisiognomije narodov zeló karakteristično upodobljene, ima gosp. Ramasanov, profesor umetniške šole v Moskvi, s svojimi učenci.

Severna ljudstva so na strani vhoda, južna njim nasproti. V sredi na strani proti vseučilišču je carska loža in tej nasproti na pripravni planjavi somenj, kjer se vidijo vsi narodi Rusije. Med tem središčem in skrajnem koncem stojé druga azijatiška in evropejska ljudstva v raznih skupinah (grupah).

Vse razstavljene podobe imajo popolno človeško velikost in spadajo po dotičnem imeniku v tri glavne razdelke: v Neslovane, vzhodne in zahodne Slovane. Prvih je 114, drugih ravno toliko, tretjih pa le 63. Ta del razstave je glavni. Blizo tega se vidi v enem ločenem prostoru za Kavkuzom bogata zbirka noš, kterih je 155; za črnogorskimi hribi je kraniologični razdelek, v kterem se vidi mnogo čepin prvih naselnikov onega kraja, na kterem zdaj Moskva stojí. V drugem razdelku se nahajajo pohišne rečí in orodja raznih ljudstev, pa tudi muzikalični instrumenti. Potem se vidi zbirka modelov posebno karakterističnih poslopij in pa orodij. Nahaja se tudi zbirka izvrstno izdelanih in zanimivih fotografij in narisov. (Dal. prih.)

Zabavne stvarí.

Brencelj — filolog.

Nominativ: ***Brencelj***,
Genitiv: ***Brenceljna.***

Hudo sem razdražen, da me ne dajo Slovenca veljati, zato bodem zopet zabrenčal.

Da sem dobil svojo lepo ime po brenku — breku, to mi potrdi tudi moj brat Rimljan. On ima več imen (jaz samo dve: brencelj in obad); on se veli: tabanus, oestrum, asilus. Zakaj se oestrum tudi veli „neumnost“? Gotovo zarad tega, da, kdor je „oestro percitus“, to če reči, kogar jaz piknem, ta divjá in pride ob um. Kogar jaz piknem, tega srbí, zato malo moralni Ovid neki košček človečjega mesa imenuje: oestrum, clitoris. Vendar tudi Rimljan me je imenoval po brenku, in sicer kakor pri Pliniji berem: Bucentes, gotovo od: buccino, kar, kakor

*

mi je Varro povedal, toliko pomenja kot na „brencalu gosti.“

Prava nemščina je v Schleswig-Holsteinu domá, kar bodo potrdili slovenski vojščaki, ki so tje še nedavno po kostanj za Prusa hodili. Kjer je Ljubljana po slednji volitvi sopet čisto „nemško“ mesto, ter bodo Ljubljančanje gotovo razumeli, če jim kos schleswiške pesmice predložim, v kteri sem tudi jaz, Brencelj, lepo poslavljen. Glasí se pa tako-le:

Kikeriki, du grôte hân,
wann wiltu ût du dênen gân?
un as ik ût to dênen ging,
sach ik ên grôtet wunner an.
Bälam lêg inne wêg un sung,
bûkû sêt ant Für un spunn,
de mûskatt'n karrn de botter.
Fleddermûs —
fägd dat hûs,
de brummers hâln de koi to hûs,
de Flegen schull'n se melken.
Achter in de schüne.
do stunnen drê kapüne *) itd.

Tako se o meni poje v Friedrichsstadt-u v Schleswigi. **) Tam še se velim „urdeutsch“: brummer.

Ljubljanski Nemci bodo težko razumeli vsako besedo te pesmi, pa saj v Ljubljani živé ne samo Slavisti, temoč tudi Germanisti, in tako jo bode njim že kdo razložil.

Nam Slovencem očitajo, da ne razumemo Čehov in Poljakov; s to pesmo spodbadam jaz Brencelj Obadovič ljubljanske nemškutarje: naj mi jo von „blatt weg“ — v „ljubljanski tajč“ prestavijo in v „Laibacherci“, „Klagenfurterci“ ali pa „Tagespošti“ razglasijo.

Moj filolog pravi, da je moje ime: „brencelj“ oblika nemškega diminutiva na: ele, li: bremsele Füssli, koroško-nemški: oale, jajčice, in da celó naši glagoli na: ljati, postavimo: rezljati, škrtljati, so iz nemške Forme: eln (goth. il), kakoršno najdemo v besedah: wandeln, wedeln, liebeln, sudeln. Vendar tega ne morem dati veljati, ker soglasnik l v vseh indoevropskih jezicih služi, da z Šafařikom govorim (časopis česk. mus. XX. ročnik, swaz. V. stran 578) za: „zdrobnělost děni“; tako grški μύλλω — a μύω, tudi μύλλαινω, primeri še lat. sorbillo, cantillo, scribillo, focillo a sorbeo, canto, scribo itd.

Tako tudi jaz utegnem, ker sem mala živalca biti diminativum, kakor: butelj, kluselj, štercelj, èrtelj, percelj, krempelj, cocelj (cocatí, mobilitare, agitare), kteri vsi v genitivu imajo — na. Zakaj? tega, Bogme! ne vem, kakor ni moj brat Rimljan zakaj Maro — Maronis, Scipio — Scipionis, mucro — mucronis itd. namesti: Marois, mucrois itd. Ker sem celó slišal govoriti: „sva si dobra prijateljna“, in v ti besedi je vendar sufiks telj = tar, tedaj mora ta oblika v duhu slovenskega jezika tičati, in ni je kje tujka. Kopica čisto-slovenskih imen, postavimo: Tacelj, Berbungelj, Murgelj, ***) Ščukelj, Mikelj (mike, viši duhovnik paganskih Slovanov), Pikelj; ima v genitivu na, zakaj bi toraj tudi ne bi to dovoljeno bilo — Brenceljnu in Breceljnu? Mislim, da se je moja prvotna oblika glasila: brenceli, in da sem zavoljo blagoglasja ali pokrepčevanja, kakor tudi druge besede, ktere se končavajo na vokal, postavimo: tele, ktero dobi v genetivu t — teleta, prase, praseta namesti: telea, prasea, dobil med ia-n, ker moj mili brenk ni podoben oslovskemu ričanju ali riganju.

Šaj tudi prijatelj, **пріятель** se je v pradobi glasil: prijateli, — drugače ne bi imel na konci kvake **ь**.

Latinska prislovica pravi, če koga v jezo spravimo „oestro aliquem concitare“, — tudi jaz sem bil razljuten, ker sem najboljši patriot v Ljubljani, da ni se mi je dala veljati narodnost slovenska. Zakaj — jaz sem „Ein Krainer, aber auch Slovene“, ne pa, kakor je neki nedavno v „Tagespošti“ se zrigal: „Ein Krainer, aber kein Slovene.“ *) Le prisiljen sem postal filolog; al sedaj, ker mislim, da me nihče več nima za „sumnega ali tujca“, bodem sopet zapustil filologijo **) in bodem ostal, kakor doslej — le humorist. Kdor hoče poslušati moj brenk, ta naj pride v Ljubljano, kjer se bodem sopet produciral v Virantovi gostilnici.

Prespoštovanega publika
ponižni sluga
Brencelj Obadović m/p.

*) Šmence! slednja pa je celó po ribniški.

**) Da ne lažem, citiram: Müllenhof „Sagen“ stran 475. Mannhardt „Germ. Myth.“ str. 484. Brencelj m/p.

***) Murgelj pomenja v litevščini: „Die Seele des Abgeschiedenen.“ Brencelj m/p.

*) To je to, kar: „ein Schwabe, aber kein Deutscher“ — o oestrum!!“

**) Naj še povem, predno se od filologije poslovim, kako se moje tete v Nordschleswigu velijo: Prva: Pinka, druga: Knoblapinka, babica: Sesiknikknakknoblapinka, prababa pa: SINGKNINGKNANGNABIABABIABIBIABINKA. Jaz se držim knjig kritičnih, zato, dragi bralec, poglej v „Zeitschrift für deutsche Mythol.“ I, 110. V nemškem mestu Ljubljani ta časopis gotovo najdeš; če ne, bode ga gosp. Muys hitro naročil, ako mu željo sprožiš. Brencelj m/p.

***) Prosimo obljubljeno; pri isti priliki nam pa tudi naznanite, kako in kam naj Vam „Matica“, kteri ste ustanovnik, pošlje knjige, ktere kmalu izdá. Vred.

Dopisi.

V Londonu 16. maja. ***) — Minul je ves strah pred vojsko in pošlo je ž njim vse vojaško gradivo za časnike. Izložba v Parizu zvonec nosi. Koliko milijonov Angležev, če tudi nekteri časniki hudo obrekujejo izložbo, bode svoje ponosne sosede francozke obiskalo, to bi pač težko bilo povedati. — Fenijansko strašilo je zdaj zginilo iz Angležke in Irske, da ni več sluha ne duha o njem. Da bi zmirom še sodnijskih preiskav z ubogimi jetniki fenijanskimi ne bilo, pozabilo bi se lahko vse. Pa nikakor ni še borba za reformo volilno (prenaredbo volilnega reda) minula, in ta je tukaj med starimi konservativci in liberalci ter radikalci mnogo hujša kakor je v Avstrii med sedanjimi dvalisti ali vlado in pa med federalisti. „Reform League“ ali reformska zveza ima zmiraj svoje shode in brez vsega straha ponavlja svoje demonstracije. Prilika mi je bila biti pričujočemu mnogim takošnim zborom in posebno onim ogromnim demonstracijam, ki so se daleč po svetu razglasile za neko nevarno strašilo, skor da bojno vstajo. Rekel bi, da človeku, ki je od mladih nog v absolutni in despotični državi, pač ne more biti nič bolj zanimivega (ako mu je za svobodo mar), kakor udeleževati se teh zborov, ki kažejo, kaj je národna svoboda. Uboga Avstrija, kako daleč si ti še od Angležke! Da bi ti le čez 100 let dokoračila oni stan, na kterem je dan danes Angležka, tolažil bi se. Lahko se je iz Avstrije na Angležko v treh dneh pripeljati, in vendar mislil bi človek, da je na celó novem svetu, gledé političnega življenja. V Avstrii se govorí o svcbodi in konštitucii, pa kaj je ta? — to, da pod baronom Beustom se šopirijo Magjari, kakor jim je drago, ti „Cislajtanija“ pa pohlevno pobiraj, kar ti oni

*) Prosimo obljubljeno; pri isti priliki nam pa tudi naznanite, kako in kam naj Vam „Matica“, kteri ste ustanovnik, pošlje knjige, ktere kmalu izdá. Vred.

puščajo. — Veliki meeting ali zbor v Hyde-Parku 6. dne t. m. učinil je bil velik strah; naznanil se je bil dolgo časa poprej. Spominjaje se lanskega zbora v tem prekrasnem občinskem parku, je mnogo bojazlivcev, ki blizo tega mesta stanujejo, na deželo pobegnilo, posebno ker je ministerstvo notranjih zadev prepovedalo ta zbor in pozvalo v London 3 polke vojnikov ter policijsko moč zeló pomnožilo. Al vse ni svobodoljubnih Angležev celó nič oplašilo, temoč tim bolj osrčilo. Na ministrov razglas prišel je predsednikov Reform League, ki drzno in ostro ministerstvo kara, rekoč, da ono nima nobene pravice narodnih zborov prepovedovati, ker zakon in konštitucija angležka jih dovoluje. In tako je bilo. Narod angležki si je svest svojih pravic, in ne bilo bi mu jih mogoče vzeti, ko bi vlada še tako zvito ravnala. Ministerstvo ni moglo najti zakona, po kterem bi bilo moglo zabraniti ta zbor, ki je proti njegovemu delovanju bil namenjen; nepostavno ravnati pa ne sme, tedaj tudi novih zakonov ne kovati samoblastno brez ljudskega dovoljenja, kakor se godi v druzih državah, kjer je ustavna vlada le na videz; — ni bilo tedaj druge pomoči, kakor dovoliti svobodno pot zboru, in vrh tega moral je še minister notranjih zadev, da ni bil vladi na sramoto, iz ministerstva izstopiti. Zbor je bil vreden stvari, za ktero se borí, pokazali so svobodni možaki, da nikakor še ni rogovilež, kdor se za svobodne naprave na poti postave bojuje. — 13. dne t. m. ponoči imelo je angležko geografično društvo veliki zbor; udeleževal sem se večkrat teh zborov, pa posebno zanimiv je bil zbor to noč. Več izvrstnih geografov je govorilo, posebno pa eden najizvrstnejših, ki je o Kini govoril, je navdušeno ruski napredek v Aziji hvalil, rekši, da za razširjenje civilizacije ter vednosti geografične in historične imajo dandanes Rusi največe zasluge, in Angležka naj se ne bojí, ako jej bodo kmalu sosedje v Indijah vzemši Kino. Angléž je sicer ošabno-ponosen; vendar odkritosrčno pripoznava, da tudi Slovani širijo kulturo. Želel bi si bil marsikterega kulturonosca nemškega pri tem zboru, da bi bil slišal dokaze iz ust Angleža, da kultura ni samotrštvo Velikonemcev. — Krojači (žnidarji) londonski so že čez mesec dni na delopustu (po angležki „strike“) to je, opustili so delo, dokler se jim plača ne poviša. Zato zdaj skoro dobre sukne dobiti ne moreš. — Prošli teden je bila tukaj vročina kakor meseca julija; ta teden pa imamo mraz kakor januarja meseca.

Iz Vélikovca na Koroškem 24. maja. ⸗ — Sopet nas je zadela nesreča ognja. Pogorela je neka kmetija, četrt ure od Vélikovca. Nesreča je toliko veča, ker je zgorel tudi en hlapec in čez malo dni potem umrla neka dekla, ktera je bila zeló opečena. Kmet sam je nevarno ranjen. Pokončal je ogenj še 24 ovác, 3 konje, nekaj svinj in goved. Začelo je v sredi noči goreti, ko je vse mirno spalo; rešiti tedaj ni bilo nič mogoče. Zavarovan je bil pogorelec za 600 gold. Kakor se govorí, je gospodar sam ogenj zatrosil. Zato bodite previdni ljudje! — Vreme se je zdaj hipoma drugače zasukalo. 2 dni neprenehoma močno dežuje, danes pa je padel celó sneg.

Iz Doline pri Trstu. *(Volitev.)* Volitve novih srenjskih odbornikov in županov so se pri nas dovršile. Ob 8. uri zjutraj so se zbrali odborniki dolinske županije, in okrajni predstojnik gosp. Piccoli. Po kratkem pogovoru je bil za župana enoglasno voljen gosp. J. Mahnič, vrli gospodar. Po dokončani volitvi je bila vesela malica, ktero so spremljale mnoge zdravice. Treba bi bilo, da bi se kaj več o tem govorilo; al kdor se v dolzih 13 letih ni sam zmodroval, temu je vsaka beseda le bob v steno. Rodoljub.

S Tuhinja 25. maja. *(Peticija do c. k. poštne direkcije. Sneg konec maja.)* Iz Vabaše v Ameriki piše gosp. misijonar Trobec v „Danico“, da imajo tam še v divjih krajih, kjer koli je kakih pet ali šest hiš skupaj, že svojo pošto. Kako je pa pri nas v stari mnogoobljudeni Evropi? Pri nas v tuhinjski dolini, kjer je pet fará: selska, šmarska, tuhinjska, špitališka in motniška, ki štejejo 5000 duš in tedaj tudi več sto hiš, lastne pošte nimamo, tedaj moramo svoja pisma dobivati iz Kamnika ali pa Vranskega. Dasiravno je poštni gospod v Kamniku zeló skrben in pisma oddaja, kadar le Tuhinjca v Kamniku vidi, vendar se dostikrat prigodí, da se pošiljanje zeló zakasni, in pismo iz Beča v Pariz dostikrat prej pride, kakor iz Ljubljane v Tuhinj. Primeri se tudi lahko, da se osebam zarad tega hudo godí; ako bi, na priliko kdo denarja potreboval do kakega gotovega obroka, kako neki bi ga dobil, ako še njegovo pisanje ni prišlo tistim v roke, do kterih je pisano. Prav bi bilo, ako bi vsaj trikrat v tednu iz Kamnika na Vransko šla in bi imela v sredi tuhinjske doline svojo postajo. Če je pa to nemogoče, naj bi pa šla navadna pošta, ki gre vsaki dan čez krašensko dolino na Vransko, vsaki drugi dan čez tuhinjsko dolino na Vransko; saj je pot po tej ali uni dolini enako dolga, morda še čez Tuhinj malo krajša. Naj blagovoli slavna poštna direkcija to reč prevdariti, in ako je mogoče, naj postreže zapuščenim Tuhinjcem v tej reči. Priporočamo pa to zadevo tudi kupčijski zbornici kranjski. — Včeraj je bila v tuhinjski dolini huda uima; sneg je padel 4 prste na debelo, vse žita so na tleh. Bog se usmili revnega kmeta!

Izpod Šmarne gore 26. maja. + — Preljubeznjive deklice, izvrstne pevke in igralke na orglah in glasoviru, pred vsem pa prezveste hčerke matere Slave, Manice Skulj-eve ni več! Umrla je po polletni bolezni na sušici v najlepšem cvetji svoje nadepolne mladosti, stara še le 21 let, 24. maja domá na Vikrčah, in pokopali smo jo danes popoldne v Smeledniku. Sprevod, kterega se je udeležilo tudi več Ljubljančanov, bil je sijajen. Na grobu so v poslednjo slovó njej, ki je petje tolikanj ljubila, zapeli ljubljanski Sokolci in dijaki tri pesmi. Večni jej bodi spomin! Žalostno in nesrečno rodovino njeno pa tolažimo z besedami, na veke resničnimi:

Blagor mu, kteri v Gospodu zaspí,
V slavi nebeški se tam prerodí!

Iz Šentvida nad Ljubljano. —? — Ljuba nam „Danica“ je v 13. listu prinesla dopis iz Črnič pod naslovom „Vredba in namen čitalnic“, v kterem povdarja tudi to, da kmetom ni v nikakoršno korist, ako v čitalnicah špogajo plese in igre. Ako se ne motim, bila je naša čitalnica prva kmetiška na Kranjskem, ktero smo koj tako vredili, da plesa ne bo v naši čitalnici. Kratkočasne in pametne igre, to je, gledišćine igre, v pošteni družbi pa, mislim, da nikakor niso napčne. Kajti namen čitalnic je ljudstvo izobraževati in jezik likati; ravno v to pa dobre igre pripomorejo veliko. Pri vsem tem imajo udje pošteno veselje, zraven pa še gotov dobiček, kajti v čitalnici imajo deset, dvanajst ali še več časnikov za tak denar, da bi en sam s tem denarjem si komaj mogel en časnik naročiti. Prave čitalnice so ljudstvu gotovo na vsak način koristne, bodi si kmetu bodi si gospodu. Že s tem, da se imenujejo čitalnice ali bralnice, je rečeno, da prvi in glavni njih namen je to, da udje dobivamo mnogovrstnega berila za poduk in kratek čas. Kdor dan danes nič ne bere, ker brati ne zná ali brati noče, temu je svét zapažen s plotom, da ne vidi dalje, kakor seže. Tak človek pa je sedanji čas v resnici uboga reva. Ker pa človek na svetu vendar ne more biti brez poštenega ve-

selja, res ne vemo, kaj bi ga moglo, ako je v družini, bolj razveseljevati, kakor to, da v igrah vidi pred seboj, kaj ljudjé počenjajo na svetu; toliko bolje pa še, ako je v igrah tudi zrnce dobrega poduka. *)

Iz Ljubljane. Po dopisu c. kr. deželne vlade od 19. t. m,, ki ga je prejel deželni odbor, je Njih Veličanstvo potrdilo sklep deželnega zbora, da se §. 54. deželne volilne postave premení tako, da (in na tem je največ ležeče) tudi v prihodnji 6letni dôbi kranjskega deželnega zbora se smejo predlogi staviti za premembo sedanjega volilnega reda, ako je čezpolovičnica glasov za tako premembo; vsi drugi predlogi o premembi volilne postave §. 3., 5., 7., 9., 10., 11., 12. in 18. pa niso potrjeni. — Potrjen je tudi sklep deželnega zbora, da se srenjska cesta iz Begunj čez Cerknico do tistega mesta, kjer se stika s planinsko-ložko cesto, skliče za skupno (konkurenčno) cesto.

— C. kr. predsedništvo deželne vlade po posvetovanji z c. kr. višo deželno sodnijo v Ljubljani ni vslišalo po deželnem zboru 1. sušca t. l. prošnje občine Št. Jernejške, da bi spadala pod c. k. novomeško okrajno gosposko, temveč hoče, da ostane pod krškim kantonom; tako tudi s priporočilom deželnega zbora podane mu prošnje občine Police in Žaline, da bi prišle pod ljubljanski kanton, žalibog! ni vslišala.

— *(Volitve za mestni zbor)* so bile včeraj večidel končane. V 3. razredu sta bila po nasvetu „mestjanskega volilnega odbora“ skoro enoglasno voljena dr. E. Costa, sedanji mestni župan s 134 glasovi, in pa trgovec V. C. Zupan s 132 glasovi od 137 volilcev, ki so v tem razredu prišli volit; — kandidata „nemškega centralnega odbora“ mizar Hansel in pa lakirar Eberl sta dobila le po 2 in 3 glasove. Ravno tisti dan pa je prinesla „Tagespošta“ dopis iz Ljubljane, da nemška stranka „ima veliko upanja, da dr. Costa s svojo duhovno asistencijo pade.“ Koliko smeha je naredila neumna ta pisarija po Ljubljani, lahko si vsak bralec sam misli. Dr. Costa, mož, ki vse svoje rivale preseže saj za 10 glav, je se ve da tej stranki strašen trn v peti, tako pa tudi dva duhovna, ki ju je mestjanski odbor nasvetoval za odbornika. — V 2. razredu so bili izvoljeni dr. Schöppl (priporočan tudi od mestjanskega odbora), dr. Zupan (ki je temu odboru pisal, da ne sprejme več volitve), K. Dežman, F. Mahr in E. Terpin — vsi kandidati „nemškega“ ali „liberalnega“ volilnega odbora. Tako ga dopisnik ljubljanski v „Tagespošti“ sam imenuje; tedaj mu moremo ta epitheton že verjeti. Da je „nemšk“, to že davno ni nobena skrivnost več; da pa ta odbor zastopa „liberalno stranko“ („denn so dürfte man sie wohl am treffendsten nennen“, pravi „Tagespošta“) dopisniku tudi radi verjamemo, saj tudi c. k. policijski komisar stojí v vrsti te stranke. Če tudi v 2. razredu nikakor ni mogoče, da bi „mestjanski odbor“ zmagal s svojimi kandidati, ako pridejo volilci 6 različnih vrst tega razreda volit, vendar so kandidati mestjanskega volilnega odbora korar Zupan, trgovec Jamšek in hišnik Schreiner dobili po 157 do 150 glasov, tedaj le za kakih 30 do 40 manj od unih, ki so bili izvoljeni; res tedaj, da so padli, al padli so častno, ne pa, kakor una dva kandidata „nemškega odbora“! — Včeraj je bila volitev 1. razreda. Že zjutraj rano so odborniki „nemškega odbora“ Mahr, mladi Šamassa, Trpin itd. švigali po mestu in predmestjih in vabili volilce v mestno hišo k volitvi, in res njih trud ni bil zastonj. Njih kandidati V. Seunig (z 97 glasovi), dr. Zupančič (z 88), A. Malitsch (z 88) so zmagali, dva pa nista dobila čezpolovičnice glasov (86), tedaj je danes ôža volitev, v ktero pridejo Gustav Tönies, dr. Zupanec, dr. Pfeffrer in dr. Recher, ki so dobili po 84 in 83 glasov. Mestjanski volilni odbor tedaj živo priporoča volilcem, ki so dozdaj zaupanje stavili va-nj, naj pridejo danes (od 8. do 12. ure) gotovo še enkrat volit in naj volijo vsi: gosp. dr. **Zupanca**, ki je že dozdaj v mestnem zboru marljivo delal, in gosp. **Tönies-a**, kteri bode zlasti v stavbinih zadevah zboru dobra moč.

— Prečastiti c. k. deželni poglavar gosp. Conrad pl. Eybesfeld blagovolil je počastiti národno našo čitalnico s tem, da jej je kot ud pristopil z blago svojo rodovino.

— Iz Dunaja se nam piše, da v političnih dogovorih naši poslanci in ostali slovenski poslanci stojé zdaj s Poljaci in Tirolci, ker so, kakor naši, „avtonomisti.“ Ker žalibog! ni Slovanov iz Českega in Moravskega, in ker ta zbor zopet ne zastopa cele Avstrije, ampak le Cislajtanijo, šteje slovanska stranka v tem državnem zboru le 8 Slovencev. Grof Koronini je šel med Nemce in sedí na drugi grofovski klopi v središču.

— Za gotovo smo slišali, da se navadna slovesnost v postojnski jami ne bode preložila, ampak da bode o binkoštih, kakor je navada. Po takem imamo pričakovati obljubljenega dohoda milih nam Hrvatov, ktere bojo tudi rodoljubni Notranjci gotovo srčno sprejeli.

— Glavni odbor kmetijske družbe ravno zdaj podružnicam razpošilja imenik udov kmetijske družbe, da en iztis dajo vsakemu udu. Kdor ga ni dobil, naj se obrne do gosp. predstojnika svoje poddružnice.

— 24. in 25. dan t. m. sta bila kmetijstvu našemu sila nesrečna dneva. Od več straní nam dohajajo žalostne novice. 24. dne smo imeli sneg, 25. dne je pa slana sèm ter tjè škodovala. Iz prijateljskega dopisa iz Belepečí na Gorenskem od 25. maja posnamemo sledeče: Včeraj je tukaj ves božji dan snežilo. Na ravnem sicer sneg ni nikjer obležal; al strašno slano imamo danes. Pa saj ni čuda. Mraz je kakor pozimi, in zjutraj je bilo do pol palca ledú na vodi v posodah. Poljske rastline je jako poškodovala zmrzlina; turšico in fižol gotovo bomo morali v drugo saditi! Uboštva je bilo dosedaj dosti zato, ker se v dobrih letinah na majhnih naših posestvih ne pridela toliko, kolikor za hrano potrebujemo. Vrh tega nas pa še visoki davki z nakladami, posebno pa nesrečna sekvestracija gozdov že čez dvanajst let, tarejo. Namesti da bi gozdi nam v pripomoček živeža bili, nam oni nakladajo velike davščine za sekvestra. Bog pomagaj!

— Že več dni se nahaja v Ljubljani veliko kónj, ki dohajajo iz Ogerskega in grejo na Francozko.

— *(Dramatiško društvo.)* Po sklepu osnovalnega odbora v III. seji razposlala so se in se še vedno razpošiljajo vabila na pristop k dramatiškemu društvu vsem slovenskim čitalnicam v več iztisih in tudi posameznim rodoljubom po vsem Slovenskem. Posamezni gg. rodoljubi, ki so dobili po več iztisov, naj blagovolé je razdeliti med svoje domoljubne prijatelje. Nadjamo se, da si pridobí mnogo podpornikov to novo društvo. Za poverjenika v Celju oglasil se je gosp. France Kapus, trgovec in prvosednik celjske čitalnice. Gosp. dr. Jan. Bleiweis je izročil odboru

*) Mi pa dodamo temu še tudi to, da — če že na svetu mora biti ples, in podoba je, ker so že stari naši očaki plesali in bodo plesali tudi potomci za nami — bi bilo le to želeti, da bi se nikjer drugod ne plesalo kakor v čitalnicah, kajti tù je poštena družba in se nobena nerodnost nikoli ne godí, ker sto in sto očí pazi nad čednim obnašanjem. Al vse drugo je s plesom na podih in v krčmah: tù tù se godijo pri plesu res nespodobne rečí, ktere žalijo poštenje in nravnost. Ne čudimo se tedaj, da on, kdor meri ples v čitalnicah po merilu iz poda ali krčem vzetega, izobčuje ples po pravici. Zató veljá že star pregovor: „Qui bene distinguit, bene docet.“ Vredništvo.

sledeče tri igre: „Slovenski Jurček“ v 3 djanjih, spisal Fr. Jaroslav; „Kovač“ v 1 djanji poslovenil Novomeščan, in „Repatica“ v 1 djanji, poslovenil Novomeščan. Gosp. Drag. Šauperl, kaplan v Laškem trgu, poslal je slovensko prestavo Schakspeareovega „Hamleta“ in gosp. Penn je naznanil svojo žaloigro „Ilija kmečki kralj.“ Vse te stvarí pridejo na razgovor v IV. seji osnovalnega odbora, ki bode danes zvečer ob 8. uri.

— Iz loterijskih naznanil pozvedamo, da so ljudje na Kranjskem leta 1864 v malo loterijo zastavili 200.000 gld., iž nje pa dobili 115.000 gld. — Iz tega se pač očitno vidi, kdo ima dobiček od loterije.

— *(Poslano.)* Na vratih na kant djane in zaprte bukvarnice Wagnerjeve je nabito naznanilo, da se njeni prostori od sv. Pavla naprej v najem dajo. Ker je g. Wagner po naročilu izdajal „Klasje domačega polja“ in ker so mu nekteri naročniki nekoliko naročnine naprej plačali, in ker se ne vé, kam je kopita pobral, vprašamo: ali se bode „Klasje“ še nadaljevalo in kje se bode izdajalo? ako pa prestane, kako se povrne predplačana naročnina, in kam se je zato naročnikom obrniti? En naročnik v imenu več druzih.

— *(Odgovor na vprašanje gosp. A. Ž. na Žagi.)* Po razpisu c. kr. deželne vlade od 2. aprila l. l. (v „Oglasniku“ štev. 12.) dobijo tisti naši ranjenci v lanskih vojskah to miloščino, ki so bili pri 17. regimentu pešcev in v 7. in 9. batalijonu strelcev (jagrov). Po takem bi bili deležniki razpisane miloščine samo ti vojaki. Al ker namen te dobrotne naše domače naprave obsega menda vse naše domače vojake, bi po naših mislih vsak ranjen vojak, ki je Kranjec, če tudi je služil v kakem drugem polku, smel prositi te milošnje.

— *(Zahvala.)* V nedeljo 12. dne t. m. je potovala družbica iz Ljubljane k sv. Katarini na goro. Visokočastiti župnik gosp. Perjatel jo sprejme preprijazno in k sebi povabi. Pri sv. maši čudili smo se izvrstnemu petju; še bolj pa se zavzamemo, ko po večernici zadonijo pesmi vsake vrste, celó srbske in hrvaške. Vse je bilo židane volje in dan je pretekel, ko bi mignil. Vidilo se je tudi pri tej priložnosti, kako kmetje svojega dušnega pastirja čislajo in spoštujejo. — Družbica si v dolžnost šteje, očitno se zahvaliti prečastitemu gospodu za prijazno postrežbo in za veselje, ktero jej je napravil s petjem. Nihče se ni nadjal v visocih hribih tako izvrstnega petja in tako izurjenih pevek. — Ob enem pa se priporoča tudi Novakov „Omnibus“ za tako potovanje zavoljo nizke cene in hitre vožnje. Mi smo bili jako zadovoljni.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Preteklo sredo je Njih Veličanstvo cesar z ogovorom slovesno odprl državni zbor. Obé zbornici (zbornica gosposka in zbornica poslancev) ste bili zbrani; nadvojvodov, kakor v prejšnjih zborih, to pot ni bilo zraven; zato je nagovor cesarjev bil tudi le ta, da je pozdravil pričujočo skupščino z besedami: „spoštovani gospodje obeh zbornic državnega svetovalstva!“ Nadvojvodov pa neki zato ni bilo to pot pričujočih, ker oni so princi celega cesarstva, v sedanjem državnem zboru pa je nadomestovana le polovica njegova, tedaj za samo polovico ne morejo pričujoči biti. Tako je dvalizem, to je, razcepljenstvo na dve polovici, povsod na poti, kamor koli se ozremo. Prestolni govor sam je tudi na dve polovici razdeljen: v prvem delu se giblje o zadevah dežel, ki so takraj Litave, v drugem povdarja zadeve unkraj Litave, to je, ogerske. V prvem delu zagotovlja Njih Veličanstvo ustavno vladstvo, obeta postavo odgovornosti ministerske, premembo §. 13. februarskega patenta, po kterem bi se ustavna vlada hipoma lahko premenila v samovladstvo, razširjenje samouprava (avtonomije) itd. V drugem delu govorí cesar bolj kot kralj ogerski in potrebo povdarja, da državni zbor potrdi to, kar se je Ogrom dalo ali kar se jim dati hoče; Njih Veličanstvo pravi, da bi ga to zeló žalilo, ako bi državni zbor ne pritrdil spravi z ogersko deželo, ker to bi ne bilo državi na prid; na novo bi se poskušalo marsikaj, pa vspeha bi ne imelo. Prevdarek stroškov in dohodkov državnih se za letošnje leto ne bode zboru predložil, ker za potrebščine tega leta je že skrbljeno; za drugo leto pa se bode ta prevdarek sestavil z dogovorom obéh polovíc državnih. O unanjih zadevah je v prestolnem govoru malo rečenega. Konečno Njih Veličanstvo željo izgovarja, da naj vsi narodi Avstrije kakoršnega koli plemena, kakoršnega koli jezika se vstopijo okoli cesarske zastave in veselega srca zaupajo besedam začetniku cesarske rodovine, da Avstrija bode pod varstvom Vsegamogočnega stala in cvela do poznih poznih časov. — Na nekterih krajih je bil prestolni govor z glasno pohvalo sprejet; sploh pa minister Beust, kteremu se pripisuje osnova tega govora, ni bil tako srečen, da bi bil posebno ogrel poslance. Navada parlamentarna je, da na prestolni ogovor zbor odgovorí s pismom (adreso), in tako bode tudi v tem zboru. Po predlogu barona Pratobevere se je v ta namen volil odsek, ki naj osnuje to pismo in to osnovo prinese potem v občni zbor. Reklo se je, da iz vsake dežele naj se v ta odsek (15 poslancev) volijo zastopniki; bila je pa to le lepa beseda, resnica pa ne, ker v tem odseku ne nahajamo nobenega Tirolca, nobenega Dalmatinca, pa še drugih ne. Slovenske dežele so zastopane po dr. Tomanu. Ta adresin odsek se je brž ustanovil, barona Pratobevera (nekdanjega ministra) za predsednika, pl. Kaisersfelda (dvalista z dušo in telesom) za njegovega namestnika, za zapisnikarja pa barona Tinti-a in dr. Tomana izvolil. 25. je imel odsek ta prvi shod; ministra Beust in Beke sta bila tudi pričujoča; sklenilo se je, da mora vsak molčati o tem, kar se govorí in sklepa v teh shodih. Nemci so bili izprva razcepljeni na dva kampa (kluba), enemu je bil vodja Herbst, druzemu Kaisersfeld; zdaj sta se že zedinila v enega, kteri je te vere, da „sprava z Ogri je stvar, zoper ktero ni nič več govoriti.“ Teh nemških možakov se šteje zdaj 63. — Vse drugo, kar se je godilo dozdaj v državnem zboru, nima posebne politične važnosti. Pravo življenje se začne tedaj v državnem zboru še le z obravnavo adrese. —

Deželni zbor ogerski, ali, kakor se rad baha „državni zbor“ ogerski, se je 17. dne t. m. tistih postav lotil, ktere morajo pred kronanjem ogerskega kralja gotove biti. V ta namen je predsednik ogerskega ministerstva grof Andrassy deželnemu zboru predložil osnovo 6 deželnih postav. Ker je treba, da naši bralci vejo, kaj počno zdaj Ogri, zato jim na kratko podamo teh 6 načrtov:

I. Zakonsko osnovo v tem, kako da se rešijo vkupne zadeve, ktere obstojé med deželami ogerske krone in drugimi pod gospodstvom Njih Veličanstva, stoječimi deželami.

Po kratkem govoru prednaša iz elaborata 67 to, kar spada k temu in končá s tem, da bodo naredbe tega zakonskega članka, ktere se ozirajo na obravnovanje skupnih stvarí, dobile pravo moč še le takrat, kadar jih bodo sprejele po ustavni poti dežele Njih Veličanstva, ktere ne spadajo k ogerski kroni.

II. Zakonska osnova o premenjenji onih naredeb

III. zakonskega čl. leta 1847. in 1848., ktere zadevajo pravo palatina kot kraljevega zastopnika.

1. Njih c. kr. Veličanstvo izvršuje osebno izvršujočo moč z ogerskim ministerstvom na temelju postav in ustave; ker je pa III. zak. čl. leta 1847 in 1848 dal izvršujočo moč tadanjemu palatinu, kadar Njih Veličanstvo ni bilo nazoče, zato se vzame moč §§. 2. 3. 9. 11. 17. 19. 24. in 38. omenjenega zak. čl.

2. Volitev palatina se odloži dotle, ko bo vredjen obsežek delavnosti palatinove.

III. Zakonska osnova o premenjenji §. 12. čl. III. l. 1847. in 1848., kteri zadeva sestavljanje ministerstva. Ta paragraf je premenjen sledeče: na predlog predsednika ministerstva imenuje Njih Veličanstvo ministre.

IV. Zakonska osnova o prenaredbi §. 6. zak. čl. IV. l. 1847. in 1848. Ta §. je prenarejen in povdarja, da se ima deželni zbor, ako se primeri, da ga Njih Veličanstvo razpusti ali da se seje odložé, pred ko ministerstvo račune za preteklo leto podá in proračun za prihodnje leto predloží, gotovo še v tistem letu in v takem času sklicati, da se more v zboru pred koncem leta obravnavati o dokončanih računih in o proračunu za prihodnje leto.

V. Zakonska osnova o provizoričnem preklicu one naredbe §. 5. zak. čl. V. leta 1847. in 1848., ktera zadeva zastopništvo čajkijskega okraja in banaške vojaške krajine.

Dokler se zdajna vojaška organizacija v vojaški krajini ne premeni na postavni poti, dotle se prekliče omenjeni zaukaz §. 5. zak. čl. V. leta 1847. in 1848. Vsled tega je volil čajkijski okraj 1 in banaška krajina 2 poslanca v deželni zbor ogerski.

VI. Zakonska osnova o ustavljenji zak. čl. XXII. leta 1847. in 1848., kteri zadeva narodno stražo.

Zak. čl. XXII. se prekliče dotle, ko bo uravnava brambe na postavni poti zvršena.

To so predlogi vladini; te dni se začne v zboru ogerskem razprava o njih.

Potem je odgovoril minister notranjih oprav baron Wenkheim na interpelacijo, ktero je stavil 16. t. m. poslanec general Stratimirović zarad izraza „Rajc“ namesto „Srb“, kterega je minister rabil v enem dopisu na kraljevo mesto Sombor in zarad tega, ali je vlada pripravljena prejemati ne le magjarske, ampak tudi v drugih jezikih sestavljene zapisnike in predloge.

O prvem delu vprašanja pravi, da v imenu „Rajc“ on ne vidi nič žaljivega. To ime se nahaja v postavah, in jez sem ga že večkrat rabil, pa nikogar mislil žaliti. V drugem delu vprašanja pa odgovorí, da mora zapisnike le v magjarskem jeziku prejemati, in da to naredbo ne tirja le postava, ampak tudi pravica in naglo uradovanje. Poslanec Branovaćki se oglasí zoper to, da se najde izraz „Rajc“ v zakonu in prosi ministerstvo, da rabi nadalje le „Srb.“ Naposled izreče general Stratimirović, da ga je ministrov odgovor še bolj preveril, kako silno je potrebno, da se naprej ustanovi postava za pravo narodnosti in jezika. Zato bode tudi kmalu predložil zboru dotično osnovo.

Kako silno potreba je nemagjarskim narodom te postave, to se vidi iz odgovorov ministra, posled kterih se ne priznava nemagjarskim jezikom enakopravnost, ker le magjarski ima vladati kakor je poprej nemški. — Kako škodljiv je dvalizem Avstrii, videli smo zopet te dni v časniku „Der Arbeitgeber“ (list 527.), kteri izhaja v Frankfurt a. M. V sestavku pod naslovom „Oesterreichische Wirthschaft“ toži, da 600 prošenj za podeljenje privilegij ali patentov iz različnih držav nerešenih leží pri ministerstvu kupčijstva, ker za ogersko deželo si ogersko kupčijsko ministerstvo pridržuje deljenje patentov, naše (cislajtansko) ministerstvo pa hoče to pravico imeti za vse dežele pod avstrijskim cesarjem, in to prav po pravici; zdaj je tedaj pravda o tem, in državni zbor jo bo moral tudi razsoditi; do tistihmal pa bojo — ležale te prošnje nerešene na škodo obrtnijstvu. „Če ob času prekucij — piše „Arbeitgeber“ — ko se vlada in narod pravdata za velika pravíla, se take nenaravne rečí godijo, se kaj tacega še zapopasti dá; če pa ogerski minister kupčijstva pravi: „Patente za Ogersko dovoljevati, je moja reč“, in avstrijski kupčijski minister na to odgovarja: „To mora državni zbor razsoditi“, in če po tem takem do tistihmal, dokler državni zbor ne razsodi te pravde, se ne delijo patenti niti za Avstrijo niti za Ogersko, tedaj ni težko razumeti, da to nikakor ni korist obrtnijstvu avstrijskemu. —

20. t. m. je izvolil zbor hrvaški svojega podpredsednika dr. Subotića in odvetnika dr. Šrama, da nosita adreso pred kralja na Dunaj. Toda deputacije niso pustili pred lice kraljevo, in, kakor se pripoveduje po Zagrebu, tudi pri kancelarji gospoda poslanca nista bila milostivo sprejeta. Zastopniki so med tem osem dni šetali se po zagrebškem tlaku in čakali odgovora. Odbori so sicer delali, ali brez vspeha. Ko je bilo izdelanih nekoliko zakonskih predlogov in je 15 odbornikov zahtevalo sejo, je ban po zapovedi kancelarjevej prepovedal vsako sejo, dokler ne pride kraljev odgovor. 26. maja se je raznesel glas, da je pismo prišlo in res je bila za 27. dan t. m. ob 10. uri seja napovedana. Ban sam je predsedoval danes in ko je bil zapisnik zadnje seje prečitan in odobren, podá ban kraljevo pismo bilježniku; zbor ustane in stoječe posluša: da je zbor razpuščen, ker se ni nadjati sporazumljenja med njim in med vlado, in da bo vlada poklicala drugo zastopstvo. Sè živioklici na kralja se je potem zbor razšel. — V Moskvo potujoči Slovani so bili povsod z veliko slavo in srčno gostoljubnostjo sprejeti; iz Petrograda, kjer so jih slavili na vso moč, so se odpeljali v ponedeljek. Drugi pot kaj več povemo o tem. — Turki še dozdaj niso mogli vstajnike na Kreti premagati in jih težko kdaj bodo. Omer paša, kteremu se je zadnji čas vodstvo izročilo, je zgrabil s 16.000 vojaki v soteski Kalikrati 7000 vstajnikov. Ti so zapodili vso njegovo armado, od ktere je pri tem boju zgubil 3000 mož. — Na Balkanu vpor raste in turška vlada se bojí, da vstane tudi v deželah, ktere mejé na Bulgarsko.

Žitna cena

v Ljubljani 25. maja 1867.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 40. — banaške 7 fl. 56. — turšice 4 fl. 14 — soršice 5 fl. 12. — rží 4 fl. —. — ječmena 3 fl. 40. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 40. — ovsa 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji 28. maja.

5% metaliki 59 fl. 75 kr. Ažijo srebra 124 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 70 fl. — kr. Cekini 5 fl. 98 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu in na Dunaji } 22. maja 1867: **42. 79. 87. 37. 74. 68. 39. 90. 66. 82.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunji 5. junija.

V Trstu 18. maja 1867: **8. 34. 30. 57. 44.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 29. maja 1867.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.